

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum lex vetus cohibeat solum manum, an etiam
animum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

placem differentiam inter legem & euangelium, vna est quia lex promittebat temporalia, euangelium verò promittit eterna. Alia est, quia sacramenta veteris legis non conferebant gratiam sicut sacramenta euangelica. Tunc recapitulat de decem præceptis, vt apparet in litera. Et in hoc terminatur, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum hæc duo præcepta non concupisces vxorem, & non desiderabis rem proximi tui, conuenienter distinguantur ab illis non moechaberis, & non furtum facies.

Tho. 1. 2. q. 100. ar. 4.

Circa distinctionem istam queritur de duobus. Primum est de distinctione illorum duorum præceptorum. Secundum est de differentia legis & euangelii. Ad primum sic proceditur, & arguitur quod illa præcepta non bene distinguantur, quia præcepta negativa ordinantur ad prohibitionem peccatorum, sed vnum est peccatum cordis & operis sicut in secundo libro dist. 42. quæst. 1. dictum est, ergo non debuit alio præcepto prohiberi concupiscentia moechandi vel furandi quam ipsa moechia, vel furtum.

2 Præterea sicut in furto, & moechia contingit peccare corde & opere, ita in homicidio & in aliis peccatis, sed alia præcepta non variantur per concupiscentiam & opus, nec affirmatiua nec negatiua, ergo nec præceptum de furto & moechia debuit hoc modo variari.

3 IN contrarium est sacra scriptura Exod. 20.

4 **R**ESPONSIO. Circa questionem istam videntur duo, Primum est quod illis duobus præceptis non moechaberis & non furtum facies conuenienter superaddita sunt alia duo, scilicet non concupisces vxorem proximi tui, & illud non desiderabis rem proximi tui. Secundum est quod non secundum eandem rationem distinguuntur hæc duo præcepta vltima a duobus aliis, & alia præcepta ab iniucem.

5 **P**RIMUM persuadetur sic: vbi est maior pronitas ad peccandum ibi requiritur amplius retractatiua, sed maior est pronitas in hominibus ad peccandum peccato luxuria & auaritia quàm in materia aliorum præceptorum, quia venerea & bona exteriora circa que sunt illa præcepta non moechaberis, non furtum facies habent secundum se apparentem quandam bonitatem natam vehementer mouere concupiscentiam ad illicita, non sic autem est de homicidio quod secundum se habet quandam horrorem, & irreuerentiam etiam erga parentes habet quandam indecentiam quasi contrariam inclinationi nature, & suo modo est in aliis, ergo respectu primorum præceptorum debet esse amplior prohibitio retractatiua: hoc autem fit cum per aliud præceptum prohibetur interior concupiscentia etiam sine exteriori opere, per aliud autem prohibetur concupiscentia prorumpens in opus exterius.

6 **E**X hoc patet secundum, quia alia præcepta distinguuntur secundum distinctionem specificam actuum qui præcipiuntur vel prohibentur, hæc autem distinguuntur solum secundum minorem vel maiorem progressum in idem peccatum: quauis enim interior actus per se solus & alius exterior coniunctus differant specie in esse nature ratione actus exterioris, tam in esse morali & secundum rationem peccati sunt eiusdem speciei, & ideo prohibitio eorum non est prohibitio diuersorum peccatorum secundum speciem, sed eiusdem peccati secundum maiorem vel minorem progressum propter maiorem pronitatem ad peccatum tam in materia istorum peccatorum quam aliorum.

7 **A**D primum argu. dicendum quod actus interior coniunctus exteriori est vnum peccatum cum ipso secundum genus moris, & prohibetur vnico præcepto, scilicet non moechaberis vel non furtum facies & sic de aliis: actus autem interior separatus ab exteriori est secundum se peccatum aliud a priore, & ideo prohibetur alio præcepto in illa materia in qua est maior pronitas ad peccandum.

8 Per idem patet ad secundum argumentum, quia licet in aliis contingat peccare quandoque solo consensu interiore, tamen non est in nobis tanta pronitas ad illa sicut ad moechiam & furtum, & ideo non oportuit dari speciale

præceptum de prohibitione concupiscentiæ, sed vnico præcepto prohibetur vtrumque, scilicet concupiscentia & opus exterius.

QVÆSTIO SECVNDA.

Vtrum lex vetus cohiberet solum manum an & animum.

Tho. 1. 2. q. 98. ar. 1. & 4. & q. 107. ar. 1. ad 2.

Circa secundum videlicet de differentia legis & euangelii, primo queritur vtrum lex vetus cohiberet solum manum an & animum. Et arguitur quod cohiberet etiam animum: quia illud quod prohibet concupiscentiam prohibet animum, sed lex vetus prohibet concupiscentiam, vt patet per duo præcepta decalogi, ergo cohibet animum.

2 Item lex vetus cum gratia conseruata introducebat ad vitam saltem meritorie, quamuis adhuc impedimentum restaret de solutione generalis debiti fienda per Christum, sed cohibitio exteriorum actuum sine cohibitione animi non sufficeret ad meritum, ergo &c.

3 IN contrarium est quod dicitur Exod. 20. in glos. vbi dicitur quod lex vetus prohibebat manum, non animum.

4 Et arguitur per rationem, quia lex vetus neminem conducit ad perfectum: vt dicitur Heb. 7. sed perfectus est qui est ordinatus in actibus interioribus, ergo lex vetus cohibebat solum actus exteriores & non interiores, & sic cohibebat manum & non animum.

5 **R**ESPONSIO. Aduertendum est quod per manum intelliguntur hic opera exteriora, per animum verò voluntas seu interior operatio: differt etiã prohibitio & cohibitio, quia prohibitio fit solo verbo & absque pœnæ comminatione, cohibitio autem est per factum vel per metum ex pœnæ comminatione. Dicendum est ergo ad questionem quod lex vetus prohibebat non solum manum, sed & animum, hoc est non solum malam operationem exteriorum, sed & malam voluntatem interiorum: non tamē cohibebat nisi manum hoc est operationem exteriorem. Primum patet, quia eiusdem est ordinare animam ad bonum & prohibere a malo, sed lex vetus ordinabat animum ad bonum, scilicet ad dilectionem Dei & proximi, ergo prohibebat ipsum a malo. Item intentio legislatoris & cuiuslibet legis recte posita est facere ciues bonos & virtuosos operatores bonorum, vt dicitur 2. Ethic. sed nullus potest esse bonus & virtuosus nisi operetur bona ex animo & desinat a malis non solum opere sed & voluntate, ergo lex vetus tanquam diuina & rectius posita quam quæcumque lex civilis prohibebat non solum opus exterius sed & interius scilicet animum.

6 Secundum patet, quia tantum extendit se cohibitio seu coactio legis quarum extendit se inflictio pœnarum determinatarum per legem; nulla enim lex habet virtutem coactiuam nisi propter pœnas quas infligit vel comminatur, sed lex vetus non infligebat nec comminabatur nisi pœnas temporales iustitias per hominem & profectus exterioribus, quorum homo est cognitor, de interioribus enim non est hominis iudicare, nec pœnam infligere, ergo lex vetus non cohibebat expresse & literaliter animum sed tantum manum: veruntamē tam pœnæ temporales quam pœnæ veteris legis erant figura pœnarum & pœnarum eternarum & spiritalium quas lex noua promittit expresse & comminatur, nec possunt infligi nisi per Deum qui est cordis cognitor, ideo ipsa cohibet non solum manum sed & animum.

7 **A**D primum argumentum patet responsio, quia solum probat quod lex vetus prohibebat animum, sed non cohibebat.

8 Per illud patet ad secundum, quia lex vetus non obseruaretur sufficienter nisi obseruarentur præcepta legis quæ prohibebant non solum manum sed & animum: quamuis cohibitio pœnarum non se extenderet ad animum seu ad peccata interiora.

9 Ad argumentum alterius partis dicendum quod glossa illa intelligitur de cohibitione.

10 Ad aliud dicendum q lex neminem adduxisset ad perfectum, non quia non prohiberet animum, sed quia non erat tempus plenitudinis gratiae quae in incarnatione Iesu Christi incepit, per quam gratia & veritas facta est, de cuius plenitudine omnes accepimus gratiam pro gratia.

QVAESTIO TERTIA.

Verum lex vetus occideret, an iustificaret.

Tho. 1. 2. q. 98. ar. 1. q. 114. ar. 10. ad 1.

Secundo quaeritur, vtrum lex vetus occideret, an iustificaret. Et arguitur quod occideret, quia. 2. ad Cor. 3. dicitur quod littera occidit, spiritus autem vivificat: & loquitur de littera veteris legis, ergo lex vetus occidebat spiritaliter.

2 Item timor non sufficit ad salutem, quia secundum Aug. quod aliquis facit ex timore & si bonum est quod facit, non tamen bene fit, sed lex vetus fuit lex timoris: unde secundum eundem Aug. brevis differentia legis & evangelii timor & amor, ergo facta legis non sufficiebant ad salutem, lex ergo vetus occidebat & non iustificabat.

3 Ad idem est quod dicit glosa. Rom. 10. super illud: quoniam iustitiam, quae ex lege est, qui ex operibus legis iustificatur, temporalis habet mercedem non apud Deum.

4 IN contrarium arguitur, quia si lex vetus occidebat hoc erat per causam vel per occasionem, si per causam ergo erat mala, quod est erroneum & contra Apost. Rom. 7. ubi dicitur: Lex quidem sancta & mandatum sanctum & iustum, si vero per occasionem eodem modo lex nova per occasionem occidit secundum illud quod dicit Apost. 2. Cor. 2. cap. Aliis fumus odor mortis in mortem, ergo in hoc non differunt lex vetus & lex nova.

sup. d. 34. quest. 4.

5 Item timor servilis est timor gehennae, sed poena gehennae non erat nota in veteri lege, igitur non erat lex timoris, nec per hoc occidebat.

6 RESPONSIO. Hic est opus duplici distinctione. Prima est de lege, & secunda est de iustitia. Quatum ad primam distinctionem quae est de lege, sciendum est q lex vetus potest considerari secundum statum quem habuit ante aduentum Christi, vel secundum statum quem habet nunc post aduentum Christi & divulgationem evangelii. Et in hoc secundo statu adhuc potest considerari dupliciter. Vno. scilicet quantum ad praeccepta moralia vel quantum ad praeccepta caeremonialia. De iustitia enim distinguendum est, quia quaedam acquiruntur ex operibus per quae homo vivit iuste in vita civili. Alia vero est infusa per quam iustificamur apud Deum a peccatis, & hoc est per gratiam per quam est vita spiritualis, & sine qua homo dicitur spiritaliter mortuus.

7 Hoc supposito dicendum est q si loquamur de lege pro statu quem habuit ante aduentum Christi & de iustitia acquisita: sic lex vetus bene observata iustificabat & non occidebat, imo vivificabat. Cuius ratio est, quia omnis lex quae bene ordinat hominem ad deum & ad proximum, observatorem suum reddit iustum & immunem a poenis legis, sed lex vetus data a Deo per Moysen ordinabat observatorem suum ad Deum & ad proximum per praeccepta moralia caeremonialia & iudicialia multo melius quam quae nunquam lex civilis data per hominem, ergo lex vetus reddebat observatorem suum iustum respectu Dei, & hominum, & immunem a poenis legis quae erant quandoque poenae mortis, quae secundum legem debebant insigi transgressoribus, & sic non occidebat, sed potius vivificabat: si autem loquamur de iustitia infusa, sic adhuc dicendum est quod lex vetus tempore suo bene observata iustificabat meritorie, sed non effectue: quod iustificaret meritorie, non quidem de condigno quia sic nullus potest mereri gratiam ex operibus, alioquin gratia non esset gratia, ut

In 2. di. 27. q. 3. in 3. d. 20. q. 2.

dicit Apostolus ad Rom. 10. cap.

8 Sed de congruo patet sic: qui bene vivit actibus liberi arbitrii in his quae sunt ad deum & ad proximum meretur saltem de congruo diuinum adiutorium sibi necessarium ad salutem: facit enim quod in se est, & Deus talibus non deficit, sed boni observatores legis erant huiusmodi, ergo merebantur de congruo conferri sibi gratiam a deo sine qua non est salus, & hoc est quod dicit dominus Levit. 8. Custodite leges meas atque iudicia quae faciunt homo vivit in eis. Quod autem lex vetus non iustificaret effectue, patet per illud quod communiter tenent sancti & doctores q lex vetus per sacramenta sua seu sacrificia non conferebat gratiam, de quo plenius patebit in quarto libro: loquendo autem de veteri lege post aduentum Christi maxime pro tempore evangelii divulgati, sic lex quo ad caeremonialia occidit, quo ad iudicialia vero nec obest, nec prodest, sed quo ad praeccepta pure moralia prodest quantum olim profuit non propter legem, sed propter naturalem aequitatem quam praeccepta continent secundum se. Primum patet, quia caeremonialia erant figura futurorum, igitur servare ea est credere & factio ostendere quod illa non essent per Christum exhibitia quae figurabantur per caeremonialia. Hoc autem est haereticum, ergo servare nunc caeremonialia est mortiferum, & in hoc sensu loquitur Apostolus quando dicit, littera occidit. Secundum patet, quia iudicialia cum essent data illi populo solum ad interimendum lites & eas inter eos totaliter cessauerunt. Tertium patet, quia praeccepta moralia quatenus continent naturalem aequitatem semper & ubique sunt eiusdem efficacis quantum in ipsis est.

9 AD primum argu. iam patet responsio, quia illud, littera occidit, intelligitur quantum ad caeremonialia legis observata tempore evangelii divulgati, vel intelligitur de moralibus & pro tempore ante incarnationem Christi pro tanto dicitur quod lex per praeccepta moralia ostendebat culpam & non conferebat gratiam adiutricem.

10 Ad secundum dicendum quod lex vetus non dicitur lex timoris quin posset & deberet servari ex amore, sed quia fuit data in offensione diuinae potestatis quae dicit in timorem: unde populus in datione legis timuit, ut habetur Exod. 2. lex autem nova exordium sumpsit ex signis amoris, quia sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret in fratrem & in redemptorem per passionem suam, quae fuerunt signa maximi amoris.

11 Ad tertium dicendum quod illa glosa est intelligenda de observatione legis quo ad caeremonialia pro tempore evangelii.

12 AD primum argumentum alterius partis dicendum est quod lex vetus pro tempore suo non occidebat per causam, nec per occasionem datam, sed per occasionem acceptam, & quia non conferebat gratiam sicut confertur in noua lege.

13 Ad aliud dicendum quod lex vetus dicitur lex timoris ex causa prius assignata, & non ex illa ex qua procedit argumentum, & in hoc terminatur. Tertius liber qui est de incarnatione verbi principaliter, in quo si quid digne dicitur est, laus sit Christo per quem gratia & veritas facta est: si vero sit tibi aliquid reprehensibile, corrigatur per benignum lectorem pie, & per sanctae Romanae ecclesiae auctoritatem, cuius correctioni subieci a principio & adhuc subiecio omnia scripta mea.

Explicuntur quaestiones super Tertium librum Magistri sententiarum a Magistro Durando de sancto Portiano resolute atque solide disputata: Deo agantur gratia.

EIVS: